

Олег Цьона у виставі «Апокрифи» за Лесею Українкою. Львівський театр ім. Леся Курбаса. Фото Анастасії Хлібник.

себе й сьогодні. Тому і зараз я зупинився на Мольєрі, за допомогою його п'єси говоритимемо про ті проблеми, які нині існують. Те, що ми робимо, відображає наш час...

– *Мудрий Лукіно Вісконті, коли його звинувачували, що він ставить фільми не про сучасність, казав: «Минуле – це те, що завжди». Наступне питання стосується вас. Ви долучилися до театру імені Леся Курбаса з самого початку й залишаєтеся вірним йому. Як вдається поєднувати акторство, адміністративну роботу й художнє керівництво?*

– Я задіяний у багатьох виставах – і це добре! Тому що я насамперед – актор, і мислю себе як актор. Так склалися обставини, що мені довелося взятися за цю справу. Зрештою, я не був проти. Настав такий момент, коли я зрозумів: «А хто ж, як не ти?» Може, це пафосно звучить, але так є. Це було наше спільне з Володимиром Кучинським рішення: далі разом тягнути цього воза. Я не скаржуся, більше того, відкриваю в собі непоганого адміністратора. Це не є якоюсь альтернативою до акторства, а скоріше доповненням. Іноді складно, але можливо. Одне другому не завше заважає.

– *Які ролі ваші улюблені?*

– Хоча сьогодні це «не на часі» (з відомих обставин), але до моїх улюблених (з виключно професійних акторських міркувань) належить роль Свидригайлова у виставі «Забава для Фауста» за Ф. Достоевським. Ми її грали в театрі аж до самої війни. Попри те, що виставі було двадцять з лишком років, це була актуальна, культова вистава. Російську драматургію ми, зрозуміло, нині прибрали...

Ще можу сказати про мою любов – «Чекаючи на Годо» Беккета. Кілька років тому ми припинили її грати попереднім складом, але цього року відновили з новим. А всі свої інші ролі я також люблю – бо я їх граю. А грати не люблячи – який сенс?

– *А ролі в кіно?*

– У мене зараз в кіно затишшя. З серіальними історіями я маю мало стосунків, окрім «І будуть люди» за Анатолієм Дімаровим: зіграв роль священника. Аркадій Непиталюк – це один з тих режисерів у кіно, з яким би я ще хотів працювати в майбутньому...

Львів, 7 жовтня 2023.

Станіслав Сукненко: кіноілюзіон як терапія. І не тільки...

Запитувала Лариса Брюховецька

Станіслав Сукненко (н. 1954, Кривий Ріг) – кінознавець, редактор кіно і ТБ, сценарист, режисер, актор, член Національної Спілки кінематографістів України. Був ст. редактором Українського експериментального ТО «Дебют» на кіностудії ім. О. Довженка та головним редактором ТРК «1+1» та «1+1 Продакшн». Автор книг «Кіноромани: українські письменники про улюблені фільми» (2006) та «То Hollywood from Ukraine» (2018) і української версії цього видання «До Голлівуду з України» (2020). Автор сценарію і режисер (спільно з З. Фурмановою) 9-серійного документально-поетичного дослідження «... і буде нова Земля» (2003), мистецьких фільмів-портретів «Монологи. Ніна Матвієнко», «Фрески часу. Гобелени і писанки Ірини Проніної», «Тетяна Яблонська. Натхнення самоти», автор сценарію та режисер (спільно з Г. Кувівчак-Сахно) п/м документального фільму «З України до Голлівуду» (2019). Актор британських та українських театрів, кінофільмів і телесеріалів. На лондонській сцені грав Цинцината у «Запрошенні до страти», у Глазго – Єсеніна у виставі «Коли вона танцювала». Знімався у серіалах «The Knock», «Midnight Man», фільмах «GoldenEye» та «London from A to Zen». В Україні: роль Поета у виставі «Ніч в Саду забутих фруктів» (Центр ім. Леся Курбаса) та Лікаря у п'єсі «Янголято, або Сексуальні неврози наших батьків» (Національний театр ім. Лесі Українки), знімався в телемуві «Операція "Че Гевара"», серіалах «Осінні квіти», «Чемпіони з підвороття», «Папик», «Сестри», «Холод», у фільмі «Будинок Слово. Нескінчений роман» зіграв Леся Курбаса.

– В кінематографічному житті Незалежної України виникало чимало цікавих ініціатив, але переважна більшість з них – це біг на коротку дистанцію. Ваша – вечори в Будинку кіно, присвячені українським кіномитцям у світовому кіно, – мала тривале життя, здобула численних прихильників. Що нашо вихнуло вас на цю роботу, адже, крім показів, вона передбачає і дослідження? Як вдавалося добувати фільми, необхідні для перегляду?

– Я завжди захоплювався кіно і після закінчення школи потрапив на кіностудію імені Довженка, заочно закінчив кінознавчий факультет. І паралельно займався кіноклубною діяльністю. На початку 1980-х ми створили кіноклуб «Ілюзіон», де показували зарубіжну класику на великому екрані у Палаці культури заводу «Більшовик», що поруч з кіностудією, там продавалися квитки і завжди була черга. Відеомагнітофони тоді були рідкістю, а бажання побачити «непрокатне» кіно – величезне. Перед показом я представляв картини. Згодом ми те саме робили в Будинку офіцерів, планетарії, кінотеатрі «Київська Русь», навіть на Подолі – в Музеї бджільництва – й у Гідропарку, в якомусь відеосалоні... Але завжди було спілкування після перегляду фільму, обмін думками. Цей принцип зберігся і в Центрі імені Леся Курбаса, де я більше десяти років був автором і ведучим проекту «Візуальна лабораторія». Це був плідний час, який я згадую з вдячністю, бо тут вдалося здійснити й масштабний проект «Кіноромани: українські письменники про улюблені фільми», в якому брали участь Оксана Забужко, Юрій Андрухович, Марія Матіос, Андрій Курков, Марина та Сергій Дяченко, Лариса Денисенко. Письменники представляли глядачам свої улюблені стрічки, після перегляду брали участь в обговоренні та відповідали на запитання, писали есеї й давали інтерв'ю, яке ми записували на відео. В результаті виникла книга, а на додаток до неї – ще й DVD, а тоді такого ще ніхто не робив. Тут, за підтримки Польського інституту в Києві, виник міжнародний міні-кінофестиваль «Європейський експрес», який тривав усього три дні, але мав насичену програму з ретроспектив знаних майстрів та робіт молодих режисерів з України, Польщі, Литви, Болгарії, Румунії, Грузії, Франції, Білорусі. Нам вдалося провести шість таких фестивалів (про один писалося у журналі «Кіно-Театр», №1 (117) за 2015 рік). У Центрі Курбаса я поставив кілька вистав: «Ніч в Саду забутих фруктів» (за текстами Тоніно Гуерра), «Безодня кличе безодню» за п'єсою О. Танюк, «Не питай мене чому» (за текстами Жана Кокто). А роками пізніше в Національному театрі імені Лесі Українки поставив «Страждання юного Вертера» та «Музику кохання. Бенефіс Лариси Кадочникової». З 2016 року в Будинку кіно розпочав щотижневу кінопрограму «Наш ілюзіон». Коли запропонував ідею авторського циклу «Наші співвітчизники у світовому кінематографі», то не очікував, що він стане настільки популярним. Двічі виникали вимушені перерви: перша через коронавірусну епідемію, а друга – з початком повномасштабного військового вторгнення рф в Україну. Перша «зупинка» спровокувала появу «Кінотерапії (мистецтва позитиву) зі Стасом Сукненком». Це виявилось доречним та актуальним і сьогодні. Фільми,

які я демонструю, – з моєї власної кіноколекції, яку збирав (збираю) роками, й нараховує вона кілька тисяч відеокaset, DVD, фільмів на електронних носіях тощо. Декілька рідкісних стрічок для показу надав Центр Довженка. Але з кожної подорожі, відрядження чи відпустки повертаюся не з порожніми руками, бо розшукую рідкісні фільми, купую, міняю у колекціонерів, «перевіряю» інтернет-простір... Я люблю досліджувати, постійно відкривати щось нове і, незважаючи на вік, люблю вчитися. Тому залюбки ділюся «розкопаним» з усіма, кому це цікаво. Досвід проживання та роботи за кордоном стали у нагоді, коли почав збирати інформацію та матеріали для книги про таланти з України у європейській і американській культурі та мистецтві.

– В результаті ваших пошуків було видано розкішні альбоми – англійською та українською. Хто підтримував видання цієї коштовної речі? І де можна з ним ознайомитися?

– Більше десяти років я займався «кіноархеологією» – вивченням та пошуками матеріалів про відомі, малознані й забуті постаті наших співвітчизників, які зробили вагомий внесок у розвиток світового кіно. Англомовна версія книги «До Голлівуду з України» вийшла завдяки підтримці Міністерства інформаційної політики України, яке побачило в ній цікавий зразок культурної дипломатії. Це видання стало лише подарунковим. Воно представляло Україну на всесвітніх книжкових ярмарках у Лондоні, Парижі, Франкфурті, Варшаві. Серед тих, хто отримав книгу у подарунок, окрім представників дипломатичного корпусу та політикуму, – Джон Малкович, Кшиштоф Зануссі, Жаклін Біссе, Стівен Болдвін, Дідьє Маруані. Деякі цитати з їх схвальними відгуками розмістили на її обкладинці. Українська версія з'явилася через кілька років уже за підтримки МКІП. Обидві книги вийшли у видавництві «Саміт-книга» й були презентовані на Книжковому Арсеналі. Коли я писав, то моїм бажанням було, щоб у кожного, в чії руки вона потрапить, виникло захоплення тим, скільки талантів подарувала Україна світу. Тому, незважаючи на енциклопедичний обсяг інформації, книга писалася для всіх і кожного, українська версія розійшлася миттєво, хоча мені досі жалюються люди, що в інтернеті її нібито можна замовити, але виявляється, що «книжка зараз відсутня». Обговорюємо можливість її перевидання з видавцем Іваном Степурином, бо попит на неї величезний. Про це свідчать і запрошення на презентацію книги та документального фільму «З України до Голлівуду» (рецензія у «Кіно-Театрі», 1 (147) за 2020 рік), з яким ми об'їздили вже майже всю Україну й деякі закордонні українські діаспори. Сподіваюся, що це станеться, попри сучасний стан подій.

– Чи не думали над тим, щоб підготувати наукову монографію про українців у зарубіжному кіно? Ці імена в переважній більшості забуті, але про них варто згадати.

– Абсолютно згоден. У центрі уваги книги, фільму, циклу вечорів «Наші співвітчизники у світовому кінематографі» є неординарні особистості та професіонали, серед яких не тільки актори, а й режисери, продюсери, композитори, музиканти та співаки, дизайнери одягу, майстри анімації, коміксів, спецефектів. За цей час я майже завершив

роботу над другою книгою про таланти з України в американській культурі, і це ще плюс сто неймовірних митців, карколомних кар'єр, неповторних доль. В роботі також є про наших співвітчизників та їх внесок у театр та кінематограф Франції, Німеччини, Італії. Головна мета – зробити європейську культуру ближчою для українських глядачів, а європейським – побачити відомі речі під несподіваним кутом і відкрити для себе історію «українського сліду» в ній. Це й мова про перетин країн, часів, культур, шляхів, і, звісно, про митців. Люди мистецтва мають особливу спорідненість, спільну мову, здатність долати всі кордони. І це проявляється в часи історичних катаклізмів. Особливо це важливо сьогодні, коли Європа об'єдналася у підтримці України в її боротьбі проти російської агресії.

– Цей ваш проєкт плавно перейшов у «Кінотерапію». Як ви формували репертуар і як часто показували фільми цієї програми? Можливо, глядачі щось замовляли? Розкажіть про вашу аудиторію.

– Досвід світового кіномистецтва періоду Другої світової війни став у нагоді при формуванні програм циклу «Наші співвітчизники у світовому кінематографі» та «Кінотерапія». Обидва мають підтримати аудиторію в такий складний час, підняти її моральний дух, подарувати розраду, надихнути на мотиваційну дієвість, зміцнити віру в нашу перемогу над ворогом. Адже, окрім презентації фільму та його перегляду, глядачі мають можливість взяти участь у обговоренні, спілкуванні, обміні думками та інформацією. Моєю мрією завжди було створення кіноклубу як клубу, де люди мали б можливість такого вільного спілкування, мати однодумців, існувати в приязній і позитивній атмосфері. Моя аудиторія – це той прошарок, якого не бере до уваги жоден телеканал. Це люди, які читають книжки, це не аудиторія «Скаженого весілля» або марвелівських кінокоміксів, хоча час від часу до нас масово «залітають» студенти. Одне слово, це чудова київська інтелігенція. І, хвала Господу, така ще є! Свого часу великим прихильником проєктів був Іван Драч. Він приходив на годину раніше, тихо сидів у холі біля Синьої зали, чекаючи, коли її відкриють, щоб зайняти своє місце. Воно завжди було незмінним. Яюсь, після перегляду документального фільму про Тетяну Яблонську, сказав, що в нього є сценарій, який він хотів би запропонувати мені. На жаль, не склалося, бо незабаром Іван Драч пішов у засвіти... Часто серед глядачів можна побачити колишніх майстрів та працівників кіноіндустрії, зокрема, з кіностудії імені Довженка.

– Ви провели кілька цікавих вечорів уже в час повномасштабної російської агресії. Її навіть самі знімали відеопортрети тих, хто воював чи воює на фронті. Де можна побачити записи цих вечорів і ваші стрічки?

– У грудні 2022 було започатковано проєкт «Об'єднана нація України», присвячений нашим славним захисникам та волонтерам, серед яких чимало й творчих людей. Перший такий захід був присвячений перевиданню поетичної збірки «Квіти і зброя» Валерії Карпиленко (Нава), яка з «Азовсталі» потрапила у російський полон, де була майже рік. Захід був покликаний звернути увагу на ситуацію з українськими полоненими, підтримати їх, зробити роз-

голос у суспільстві. А у травні, після повернення Валерії Карпиленко, відбулося продовження проєкту, тепер уже за її участі. Вірші авторки читали її друзі, колеги, побратими та посестри, рідні. Серед них, зокрема, актор Дмитро Лінартович, співачка Марія Бурмака, Тарас Компаніченко і «Хорея Козацька», «азовець» Дмитро Козацький (Орест), а відеозвернення записали Сергій Жадан, Римма Зюбіна, Катерина Юрченко (Пташка), Павло Вишебаба та багато інших. Участь у вечорі взяли Людмила та Валерій Суботіни, які стали для Нави справжньою підтримкою й родиною, після того як на «Азовсталі» загинув їхній син – чоловік Валерії – Андрій. На вечорі презентували музичний кліп «Кохання – сталь», присвячений цьому трагічному коханню.

А 22 вересня 2023 у рамках цього циклу презентували поетично-музичний арт-проєкт «Коло Франка» за фінансової підтримки Міністерства молоді та спорту України. Його автори – композитор Олександр Яшин та співак Ігор Вовуцький – звернулися до поезії Степана Руданського, Лесі Українки, Івана Франка й «переклали» її на мову сучасної музики, щоб у метафорично-образній формі розповісти про драматичні події та долі українців, які опинилися у круговерті сучасної війни. Це данина не тільки національній поетичній спадщині та новітній вітчизняній музиці, а й українському поетичному кіно 1960 – поч. 1970-х.

З початку війни ми стали знімати інтерв'ю як документальний відеоцикл про людей, які залишилися у Києві, незважаючи ні на що, й почали займатися волонтерською справою. Отримавши акредитацію ЗСУ, наша маленька знімальна група, до складу якої входять продюсер Вікторія Василенко й оператори Олександр Джантіміров (Саня Джант) і Тарас Василенко, працювала на ентузіазмі й у вільний від основної роботи час. Їздили в Ірпінь, Бучу, Ворзель, Миколаїв, фіксуючи все, що бачили, а також свідчення тих, хто опинився у вирі цієї страшної навали. Ці оповіді поступово склалися у документальний відеоцикл «Об'єднана нація України». Також працюємо над повнометражним документальним триптихом, який складається з трьох фільмів про воїнів та цивільних, які пройшли пекло «Азовсталі» й російський полон. Також триває робота над фільмом «Три товариші. Українська версія» про історію створення вистави в Національному театрі імені Івана Франка. Завершені роботи плануємо презентувати на регіональних ТБ-каналах, у соціальних мережах, ютубі, бібліотеках, кіноклубах та студентських і молодіжних хабах.

– Безперечно, маєте нові задуми. Можете поділитися?

– Обов'язкова перемога й очікуваний мир. А потім святкування української культури та кіномистецтва, які сьогодні відкривають світу нашу країну. Готуватися до значної події – 100-річчя кіностудії імені О. П. Довженка, яке не за горами. За ці роки там було зроблено чимало прекрасних картин, тому хотілось би показати глядачам найкращі. Ми також працюємо над циклом показів картин німого кіно з музичним супроводом наживо. Й, можливо, знайду час, щоб нарешті завершити ще одну доволі масштабну дослідницьку роботу «Історія театру ХХ століття у дзеркалі екрану». Дай Боже все встигнути...